

Asia: VN/23399/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotikuntalaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne ihmisten kotikunnan, asuinpaikan ja väestökirjanpitokunnan määräytymistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 3, 8, 9, 11 ja 25 §)

Puumalan kunta yhtyy Etelä-Savon maakuntaliiton lausuntoon seuraavilta osin koskien pykälää 8 asuinpaikan määräytymisestä.

Pykälässä 8 säädettäisiin siitä, mikä on Suomessa asuvan henkilön väestötietojärjestelmään merkittävä asuinpaikka ja millainen rakennus voidaan merkitä väestötietojärjestelmään henkilön asuinpaikaksi. Jokaisella Suomessa asuvalla henkilöllä voisi jatkossakin olla vain yksi väestötietojärjestelmään merkitty vakinainen asuinpaikka, mutta järjestelmään on mahdollista ilmoittaa myös henkilön käytössä olevien muiden asuntojen osoitetietoja.

Kotikuntalakiesityksen asumispaikan määräytymistä koskeva ehdotus ei huomioi riittävästi alueita, joilla on erityisen runsaasi vapaa-ajan asukkaita ja vapaa-ajan asunnoiksi tilastoituja asuntoja. Esimerkiksi Etelä-Savossa on yli 50 000 mökkiä ja vapaa-ajanasukkaat kasvattavat kuntien asukaslukua erityisesti kesäsesongin aikana moninkertaiseksi, sillä suurin osa vapaa-ajan asuntojen omistajista asuu sen sijaintikunnan ulkopuolella. Monipaikkaisuuden ja etätyön lisääntymisen myötä vapaa-ajan asunnoilla vietetyt ajat ovat viime vuosina pidentyneet ja yhä useampi olisi halukas muuttamaan mökkikuntaansa jopa pysyvästi.

Vaikka kotikuntalaki mahdollistaa vapaa-ajan asunnon sijaintikunnan ottamisen pysyväksi tai määräaikaiseksi kotikunnaksi, ei ns. pysyvään asumiseen kelpaamatonta asuntoa voisi merkitä henkilön asuinrakennukseksi, vaan ainoastaan väestötietojärjestelmään henkilön ilmoittamaksi postiosoitteeksi. Pysyvään asumiseen kelpaamattomissa vapaa-ajan asunnoissa asuvat henkilöt olisivat kuitenkin oikeutettuja esimerkiksi sosiaali- ja terveystalvelujen saamiseen sekä koulupaikkaan asuinkunnassaan kotikuntamerkinän nojalla. Kunnan asukastilastoissa heidät kuitenkin luokiteltaisiin asunnottomiksi, vaikka tosiasiallisesti kyse ei asunnottomuudesta olisikaan.

Em. kotikuntalain asuinpaikan määräytymistä koskevan ehdotus hankaloittaakin vapaa-ajan asunnon ilmoittamista pysyväksi asuinpaikaksi tilanteissa, joissa asuminen tosiasiallisesti vastaisi pysyvää asumista ja henkilö itse näkee vapaa-ajan asunnon pysyvään asumiseen sopivaksi. Tärkeää on myös huomioida, että perustuslaki turvaa ihmisille vapauden valita asuinpaikkansa, eikä kotikuntalain tulisi sitä tältä osin estää. Jotta asuinpaikan määräytymistä koskeva laki ei muodostaisi tarpeetonta estettä henkilön muuttamiselle tämän vapaa-ajan asunnon sijaintikuntaan, tulisi vapaa-ajan asunnot voida nykyistä helpommin ilmoittaa henkilön pysyväksi asuinpaikaksi, mikäli henkilö ottaa vapaa-ajan asunnon sijaintikunnan kotikunnakseen ja pitää vapaa-ajan asuntoa tosiasiallisena ja vakituksena asuinpaikkanaan.

Puumalan kunta yhtyy Etelä-Savon maakuntaliiton lausuntoon koskien 9 §. Kotikunnan määräytymisestä. Pykälän mukaan henkilön kotikunta olisi se kunta, jossa hänen 8 §:ssä määritelty asuinpaikkansa sijaitsee. Jokaisella Suomessa asuvalla henkilöllä voisi edelleen olla vain yksi kotikunta, jonka peruspalveluiden piiriin hän kuuluu ja joka määrittää sen hyvinvointialueen, jonka asiakas hän on. Kuten esityksessä (s.65) todetaan, ”Ihmiset jakavat aikansa yhä enemmän eri paikkakuntien välillä: henkilö voi asua yhdellä paikkakunnalla, käydä töissä toisella ja viettää vapaa-aikaa yhdellä tai useammalla paikkakunnalla.” Henkilön peruspalveluiden järjestämisestä vastaa kuitenkin ensisijaisesti vain se kunta ja siihen liittyvä hyvinvointialue, joka on henkilön kotikunta. Vaikka laki (ml. perustuslaki) mahdollistaisi jatkossakin henkilölle vain yhden kotikunnan, tulisi erityisesti kuntien ja hyvinvointialueiden palveluiden järjestämisessä kustannusvastuiden jakamiseksi ja selkeyttämiseksi, kehittää myös monipaikkaista asumista tukevia ratkaisumalleja ja vaihtoehtoja.

2. Näkemyksenne kotikunnan ja asuinpaikan muuttumista koskevista poikkeuksista (uuden kotikuntalain 10 §)

-

3. Näkemyksenne ulkomaalaisten kotikunnan saamisedellytysten tarkentamista ja kotikunnan menettämistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 4–7 ja 17 §)

-

4. Näkemyksenne muuttoilmoitusten tekemistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 12–14 §)

-

5. Näkemyksenne muuttoilmoitusten käsittelyä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 15–21 §)

-

6. Näkemyksenne väestötietojärjestelmästä ja Digi- väestötietoviraston varmennepalveluista annettuun lakiin sekä muihin lakeihin ehdotetuista muutoksista

-

7. Esitysluonnoksessa on kuvattu lakiehdotusten keskeiset vaikutukset (jakso 4.2). Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, täydennettävä tai tarkennettava?

-

8. Esitysluonnoksessa on kuvattu vaihtoehtoisia toteuttamistapoja (jakso 5.1). Olisiko jokin näistä toteutustavoista perustellumpi kuin esityksessä ehdotettu malli?

Kausiasumiseen liittyvän väestön monipaikkaisuuden tunnistamisen ja hyödyntämisen kannalta suurin ongelma liittyy riittämättömään tietopohjaan. Valtiollisessa ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa monipaikkaisuus tunnistetaan heikosti, koska aluekehityksen seuranta perustuu perinteiseen väestötilastointiin. Tietovaje näkyy myös paikallisella tasolla. Esimerkiksi loma-asukkaiden osalta kontaktointi perustuu kunnissa ainoastaan kiinteistörekisterin omistajatietoihin. Laajamittaisessa yhteiskunnan häiriötilanteessa, kuten vaikkapa pitkäaikaisessa sähkökatkossa, ei hyvinvointialueella ole tietoa siitä kenen käytössä yksittäinen loma-asunto tosiasiallisesti on, eikä esimerkiksi haavoittuvassa asemassa olevia (vaikkapa yksin asuvat ikäihmiset) voida tunnistaa. Iso-Britanniassa väestölaskennan yhteydessä selvitetään ns. second address -asukkaiden lukumäärä. Tässä tilastossa huomioidaan ne kansalaiset, jotka oleilevat kalenterivuoden aikana yli 30 vuorokautta virallisen kotipaikkansa ulkopuolella. Tilastoinnissa on selvitetty myös kakkosasunnossa asumisen syyt (mm. vapaa-aika, opiskelu, työ, lapsen asuminen toisen vanhemman luona). Monipaikkaisuuden paremmaksi tunnistamiseksi tulisi käynnistää riittävät toimenpiteet ns. kakkosasukkaiden paremmaksi tunnistamiseksi ja tilastoimiseksi sekä asuntojen ja vapaa-ajan asuntojen käyttöasteen tiedostamiseksi.

Lisäksi Puumalan kunta lausuntonaan esittää, että Suomessa tulisi olla rohkeutta katsoa kuntalaisuuden ja rahoitusjärjestelmien muutoksia pidemmälle tulevaisuuteen. Tämän vuoksi tulisi käynnistää monikuntalaisuuskokeilu.

Etelä-Savo olisi perustellusti yksi hyvä pilottialue monikuntalaisuuskokeilulle. Monikuntalaisuuskokeilun aikana pureuduttaisiin kolmeen kokonaisuuteen: rahoitusjärjestelmän, osallisuuden ja palvelujärjestelmän mallintamiseen.

Monikuntalaisuuskokeilu tarvitaan, jotta saamme vertailutietoa päätöksenteon tueksi ja tietoa siitä, millainen rahoitusjärjestelmä olisi toimiva ja oikeudenmukainen kuntien näkökulmasta. Puhe kaksoiskuntalaisuudesta ei riitä – tarvitsemme isomman askeleen tulevaisuuteen.

Kokeilukuntaperiaatteella tämä on mahdollista, sillä mallinnuksessa voisi käyttää pohjatietoina esim. kokeilukuntien kiinteistökantaa, vapaa-ajan asukkaiden määrää ja palvelujärjestelmää. Kyse olisi nimenomaan mallinnuksesta eri tietopohjiin perustuen – ei siis kokeilusta järjestelmiä jo tässä vaiheessa muuttamalla. Monikuntalaisuuskokeilu edistäisi ja konkretisoisi kausiasumisen tilastoinnin hyötykäyttöä.

9. Muut kommentit esitysluonnoksesta

-

Kuuva Niina
Puumalan kunta